

Wstęp

Szanowni Państwo, oddajemy w Państwa ręce publikację pozwalającą krok po kroku rozeznaczyć się w poszczególnych aspektach wynikających z prowadzenia uproszczonej księgowości.

Pełna czy uproszczona księgowość – to zwykle jedno z pierwszych pytań, jakie stawiają sobie przedsiębiorcy rozpoczynający działalność. Pełna daje możliwość szczegółowego kontrolowania i analizowania informacji na temat stanu firmy. Uproszczoną wybierają zazwyczaj małe i mikroprzedsiębiorstwa. Służy ona przede wszystkim rejestracji przychodów i kosztów uzyskania przychodu, obliczaniu podatku i dokonywaniu odliczeń od podatku, a możliwość korzystania z niej stworzyła przedsiębiorcom ustawa o rachunkowości z 29 września 1994 r. Ustawa z 23 lipca 2015 r. zmieniająca ustawę o rachunkowości wprowadziła do niej kategorie jednostek mikro i małych.

Niezwykle istotne dla prowadzenia uproszczonej rachunkowości było wprowadzenie w życie ustaw z 11 lipca 2014 r. i z 23 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o rachunkowości. Ich podstawowym celem było dostosowanie polskich przepisów do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z 26 czerwca 2013 r. Jednym z jej założeń było umożliwienie prezentacji węższego zakresu danych w ramach obowiązków sprawozdawczych dla mniejszych podmiotów gospodarczych, a także odciążenie ich od nadmiernych kosztów administracyjnych związanych z przygotowaniem sprawozdań finansowych. Jednak uproszczona księgowość niesie korzyści także innym podmiotom – np. niektórym organizacjom pozarządowym, takim jak fundacje czy stowarzyszenia. Kwestii tej poświęciliśmy osobny rozdział.

Chcąc przybliżyć Państwu poszczególne zagadnienia związane z prowadzeniem uproszczonej księgowości, temat podzieliliśmy na kilkanaście rozdziałów, z których każdy porusza odrębny aspekt tego sposobu prowadzenia rozliczeń w przedsiębiorstwie. Nie sposób poruszyć wszystkich aspektów z tym związanych, dlatego w poradniku, który oddajemy w Państwa ręce, skupiliśmy się na najistotniejszych z punktu widzenia przedsiębiorcy kwestiach. Aby je jak najlepiej zobrazować, treści wzbogaciliśmy o przykłady stosowania przepisów w praktyce, a także wzory dokumentów.

Sporo uwagi poświęciliśmy zagadnieniu standaryzacji procesów księgowości – najbardziej optymalnej, naszym zdaniem, metodzie wykonywania danego procesu pod względem stosunku czasu, kosztu i jakości. Do rozważań, jak owe standardy zmieniały się i rozwijały, zaprosiliśmy Państwa w artykule zamykającym publikację, będącym jednocześnie podsumowaniem przeszłości i rozważaniami na temat przyszłości księgowości w Polsce.

Mamy nadzieję, że w niniejszej lekturze znajdziecie Państwo odpowiedzi na najczęściej stawiane pytania i najbardziej nurtujące kwestie, a także, że będzie ona dla Państwa swoistym drogowskazem w zawilej niekiedy księgowej rzeczywistości.

I. Z jakich uproszczeń można korzystać przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych

BENITA SOCZEWKA-PIWOWARCZYK

Prowadząc księgi rachunkowe spółki, korzystają z przepisów ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jedn. DzU z 2016 r., poz. 1047 ze zm.; dalej: uor). Jednocześnie jednostki mogą korzystać z Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR), Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) oraz związanych z nimi interpretacji ogłoszonych w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej, a stosują przepisy uor oraz przepisy wykonawcze wydane na jej podstawie w zakresie nieuregulowanym przez MSR.

Spółki są zobowiązane do stosowania przyjętej polityki rachunkowości, która pozwala w sposób rzetelny i jasny przedstawić sytuację majątkową i finansową spółki. Artykuł 4 ust. 1 uor zawiera generalną zasadę, która zobowiązuje jednostki do stosowania przyjętych zasad (polityki) rachunkowości.

Zasada istotności

W art. 8 ust. 1 uor jest wymieniona jedna z nadrzędnych zasad rachunkowości, którą jest zasada istotności. Zasada istotności polega na tym, że dokonując wyboru rozwiązań dopuszczonych uor i dostosowując je do potrzeb jednostki należy zapewnić wyodrębnienie w rachunkowości wszystkich zdarzeń istotnych do oceny sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego przy zachowaniu zasady ostrożności. W praktyce oznacza to, że jednostka powinna prowadzić rachunkowość w taki sposób, aby w ewidencji bilansowej oraz sprawozdaniu finansowym były ujęte i zaprezentowane wszystkie operacje gospodarcze ważne z punktu widzenia realizacji powyższej generalnej zasady określonej w art. 4 ust. 1 uor.

Jednocześnie art. 4 ust. 4 uor zezwala, aby w ramach przyjętych zasad (polityki) rachunkowości jednostka stosowała uproszczenia, jeżeli nie wywiera to istotnie ujemnego wpływu na realizację obowiązku rzetelnego i jasnego przedstawienia sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego. Przyjęte do stosowania uproszczenia powinny więc zapewnić rzetelne informacje, nie zniekształcając stanu aktywów i pasywów oraz wyniku finansowego danej spółki. Stosując art. 4 ust. 4a uor, spółka kieruje się zasadą istotności. Informacje wykazywane w sprawozdaniu finansowym należy uznać za istotne, gdy ich pominięcie lub zniekształcenie może wpływać na decyzje podejmowane na ich podstawie przez użytkowników tych sprawozdań.

Uwaga! Nie można uznać poszczególnych pozycji za nieistotne, jeżeli wszystkie nieistotne pozycje o podobnym charakterze łącznie uznaje się za istotne. Oznacza to, że chociaż pojedyncza pozycja może być nieistotna, to łącznie (kilka pojedynczych pozycji nieistotnych) mogą one spowodować istotne zniekształcenie rocznego sprawozdania finansowego.

W praktyce istotność polega na tym, że można zdecydować, jak poszczególne zdarzenia gospodarcze będą ujmowane, a mianowicie przykładowo:

- jako składnik aktywów rozliczany w czasie, czy ujmowany jednorazowo jako koszt (np. zapłata za prenumeratę bądź ubezpieczenia płatne z góry – zastosowanie mają w tym przypadku czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów),
- jako przychód czy jako rozliczenia międzyokresowe przychodów (opłacone z góry przez kontrahentów należności, pomniejszone o VAT należny, za świadczenia, które zostaną wykonane przez jednostkę w następnym roku obrotowym – np. czynsze za najem),
- czy zastosować uproszczenie, czy nie, w zakresie obliczania kosztu wytworzenia (art. 28 ust. 4a uor), możliwości odstąpienia od ustalania aktywów i rezerw z tytułu podatku odroczonego (art. 37 ust. 10 uor) oraz stosowania rozporządzenia o instrumentach finansowych (art. 28b uor).

Ustawa o rachunkowości generalnie wymaga, aby poniesione koszty dotyczące przyszłych okresów sprawozdawczych były rozliczane w czasie. Stosując zasadę istotności – jeżeli dany koszt nie byłby istotny – w zasadzie można by go odnieść bezpośrednio w koszty w momencie poniesienia. Taka sama zasada dotyczy rozliczania przychodów za pomocą rozliczeń międzyokresowych przychodów. W praktyce może powstać sytuacja,

w której niewielkie kwoty kosztów uznane początkowo za nieistotne były od razu odnoszone w koszty (nie były rozliczane w czasie), natomiast w połowie roku kwota tych kosztów okazała się istotna, wówczas wskazana jest odpowiednia korekta kosztów, tak aby były one rozliczane w czasie jako wielkości istotne.

Jednostka sama szacuje procenty

Biorąc powyższe pod uwagę oraz uwzględniając zasadę istotności, każda jednostka powinna samodzielnie przyjąć próg istotności na zasadzie szacunkowej (w procentach), biorąc pod uwagę takie wielkości, jak:

- suma bilansowa,
- przychody ze sprzedaży,
- kapitały własne,
- wynik z działalności gospodarczej brutto,
- zysk netto.

Wielkość tę ustala kierownik jednostki, kierując się jej sytuacją majątkową i finansową, ponieważ ustawa o rachunkowości nie wskazuje tych wielkości.

Zważywszy, że definicja istotności nie zawiera żadnych wielkości – według Międzynarodowej Federacji Księgowych (IFAC) – istotność określa (mierzy) się w procentach do:

- wyniku finansowego brutto (5–7 proc.),
- przychodów (1–3 proc.),
- sumy bilansowej (1–3 proc.).

Przy ustalaniu poziomu istotności można się również posilkować wielkościami przyjmowanymi przy badaniu sprawozdań finansowych przez biegłych rewidentów, kierując się stosowaną praktyką w rewizji finansowej oraz dorobkiem nauki, w myśl których za próg istotności można uznać przykładowo:

- przychody ze sprzedaży (0,5–1 proc.),
- kapitały własne (1–2 proc.),
- sumę bilansową (0,5–1 proc.).

Należy pamiętać, że informacja ta musi być zapisana w zasadach (polityce) rachunkowości przyjętych przez jednostkę i stosowana w sposób ciągły.

Rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego

Na stosowanie pewnych uproszczeń w ramach przyjętych przez jednostkę zasad rachunkowości zezwala art. 4 ust. 4 uor, pod warunkiem że nie wpłynie to negatywnie na rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego tej jednostki. Każda jednostka prowadząca księgi rachunkowe, dokonując wyboru przewidzianych w ustawie o rachunkowości uproszczeń, powinna kierować się zasadą istotności. Zasada ta – opisana w art. 8 ust. 1 uor – zobowiązuje jednostkę do wyodrębnienia w jej księgach rachunkowych wszystkich zdarzeń istotnych do oceny sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego, przy zachowaniu zasady ostrożności, o której mowa w art. 7 uor.

Uproszczenia przyjęte przez dany podmiot w ramach rozwiązań dopuszczonych ustawą o rachunkowości mogą dotyczyć różnych zagadnień oraz różnych etapów działalności. Mogą to być między innymi uproszczenia polegające na:

- odnoszeniu wartości niskocennych składników majątku spełniających definicję środków trwałych bezpośrednio w koszty w momencie przekazania do używania lub dokonaniu jednorazowego odpisu amortyzacyjnego tych składników,
- stosowaniu dla celów bilansowych podatkowych metod i stawek amortyzacji,
- wycenie materiałów i towarów w cenach zakupu,
- wycenie produkcji w toku w wysokości bezpośrednich kosztów wytwarzania lub tylko materiałów bezpośrednich bądź niewycenianiu jej w ogóle,
- odpisywaniu w koszty wartości materiałów i towarów na dzień ich zakupu lub produktów w momencie ich wytworzenia,

- kwalifikowaniu umów leasingu według zasad określonych w przepisach podatkowych,
- wycenie instrumentów finansowych tylko według ustawy o rachunkowości,
- odstąpieniu od ustalania aktywów i rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego – w jednostkach, które w roku poprzedzającym rok obrotowy nie przekroczyły dwóch z trzech wielkości w zakresie sumy bilansowej, wartości przychodów ze sprzedaży i średniorocznego zatrudnienia (jednostki mikro i małe; wielkości te są wymienione w rozdziale 2),
- braku obowiązku ustalania normalnego poziomu wykorzystania zdolności produkcyjnych – w jednostkach nieobjętych obowiązkiem badania sprawozdania finansowego.

Zapisy dotyczące przyjęcia takich uproszczeń przez jednostkę powinny znaleźć się w dokumentacji, o której mowa w art. 10 ust. 1 uor, opisującej zasady (politykę) rachunkowości tej jednostki.

Trzeba zwrócić uwagę, że ustawa o zmianie ustawy o rachunkowości oraz niektórych innych ustaw (DzU z 2015 r., poz. 1333), która ma generalnie zastosowanie po raz pierwszy do sprawozdań finansowych za 2016 r., wprowadziła zmiany m.in. w art. 4 uor. Na uwagę zasługuje przede wszystkim treść nowego ust. 1b w art. 4 uor, który stanowi, że w wyjątkowych sytuacjach, gdy stosowanie danego przepisu ustawy nie pozwoli na rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego, jednostka nie stosuje tego przepisu. Przyczyną niezastosowania tego przepisu jest zobowiązana uzasadnić w informacji dodatkowej wraz z określeniem wpływu tego faktu na obraz sytuacji majątkowej i finansowej oraz wynik finansowy jednostki.

II. Katalog jednostek, które mogą stosować uproszczenia

ANETA BOLKA

Podstawowym celem wprowadzenia w życie ustaw z 11 lipca 2014 r. i z 23 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o rachunkowości była implementacja do krajowego porządku prawnego przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek. Jednym z założeń powołanej dyrektywy było umożliwienie prezentacji węższego zakresu danych w ramach obowiązków sprawozdawczych dla mniejszych podmiotów gospodarczych, a także odciążenie ich od nadmiernych kosztów administracyjnych związanych z przygotowaniem sprawozdań finansowych. Nowe regulacje zaczęły obowiązywać przy sporządzaniu sprawozdań finansowych za rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 r.

Ustawa z 23 lipca 2015 r. wprowadziła do ustawy o rachunkowości kolejne kategorie jednostek:

- jednostki mikro;
- jednostki małe.

Dla jednostek tych opracowano nowy, skrócony i uproszczony zakres prezentacyjny sprawozdania finansowego.

Definicja jednostki mikro

Za posiadające status jednostki mikro (zgodnie z art. 3 ust. 1a pkt 1 uor) uznaje się spółki handlowe (spółki osobowe i kapitałowe, w tym również w organizacji), spółki cywilne oraz inne osoby prawne, a także oddziały przedsiębiorstw zagranicznych w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- 1 500 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- 3 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- 10 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

Do katalogu jednostek mikro zalicza się również następujące grupy podmiotów:

- związki zawodowe, organizacje pracodawców, izby gospodarcze, przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, społeczno-zawodowe organizacje rolników, organizacje samorządu zawodowego, organizacje samorządu gospodarczego rzemiosła i Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych – jeżeli nie prowadzą działalności gospodarczej,
- osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, które dobrowolnie (mimo nieprzekroczenia ustawowych progów) stosują zasady rachunkowości na podstawie art. 2 ust. 2 uor.

Warto wspomnieć, że na podstawie ustaw z 15 grudnia i 16 grudnia 2016 r. zmieniających ustawę o rachunkowości definicja jednostki mikro została mocno okrojona. Zmiany te weszły w życie w styczniu 2017 r. i mają zastosowanie po raz pierwszy do sprawozdań finansowych sporządzonych za rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 r.

Według wcześniejszych przepisów status jednostki mikro – niezależnie od kryterium wartościowego – mogły uzyskać m.in. osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli wartość przychodów netto tych jednostek ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych zgodna była z progami wartościowymi powołanymi w ówczesnych przepisach ustawy.

Warunkiem koniecznym do zaliczenia jednostki do kategorii jednostek mikro jest podjęcie przez organ zatwierdzający decyzji w sprawie sporządzania sprawozdania finansowego z zastosowaniem przepisów uor, przewidujących uproszczenia dla jednostek mikro.

Definicja jednostki małej

Analogicznie przypadku jednostek mikro, podstawowym warunkiem uzyskania statusu jednostki małej jest spełnienie kryterium wartościowego.

Status jednostki małej mogą uzyskać jednostki, które w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony uor – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą, nie przekroczyły co najmniej dwóch z trzech wymienionych poniżej wielkości.

Kryterium wartościowe dla uzyskania statusu jednostki małej ustalono na poziomie:

- 17 000 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- 34 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

Podobnie jak w przypadku jednostek mikro warunkiem koniecznym do uznania jednostki za jednostkę małą jest podjęcie przez organ zatwierdzający decyzji w sprawie wyboru statusu jednostki małej oraz skorzystania z uproszczeń przewidzianych dla jednostek małych.

PRZYKŁAD

XYZ sp. z o.o. w roku 2016 sporządzała sprawozdanie finansowe zgodnie ze wzorem z załącznika nr 1 do uor.

Podstawowe dane finansowe w poszczególnych latach wyglądały następująco:

Dane/rok	2016	2017
<i>Suma bilansowa na koniec roku</i>	<i>14 000 000 zł</i>	<i>16 000 000 zł</i>
<i>Średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty</i>	<i>36</i>	<i>44</i>

Spółka sporządzała rachunek zysków i strat w wariantcie porównawczym, który w segmencie przychodów ze sprzedaży wyglądał on następująco:

Dane/rok	2016	2017
Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi, w tym: od jednostek powiązanych	35 000 000 zł	55 000 000 zł
	20 000 000 zł	30 000 000 zł
Przychody netto ze sprzedaży produktów	25 000 000 zł	24 000 000 zł
Zmiana stanu produktów	500 000 zł	500 000 zł
Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki	600 000 zł	500 000 zł
Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów	8 900 000 zł	30 000 000 zł

Spółka rozważa możliwość skorzystania z uproszczeń przy sporządzaniu sprawozdania finansowego za rok 2017. Warunek podmiotowy jest spełniony: XYZ jest spółką kapitałową. Z analizy wskaźników wartościowych wynika, że w roku 2016 suma bilansowa wynosiła 14 000 000 zł, natomiast przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów wyniosły 33 900 000 zł. Wartości te powodują, że został przekroczony próg ustalony dla jednostki mikro. Ostatnią analizowaną wielkością jest średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty, które w 2016 r. wyniosło 36 osób.

Reasumując, spółka XYZ w 2016 r. przekroczyła wszystkie wielkości przewidziane dla spółki mikro, natomiast nie przekroczyła żadnej z trzech wielkości, o których mowa w art. 3 ust 1c uor i tym samym spełniła kryterium wartościowe dla jednostki małej.

Na podstawie analizy wskaźników finansowych spółki za rok 2017 pod kątem spełnienia kryterium wartościowego należy również wziąć pod uwagę:

- sumę bilansowa, która wynosiła 16 000 000 zł – wielkość nie została przekroczona,
- przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów wyniosły 54 000 000 zł – wielkość została przekroczona,
- średnioroczne zatrudnienie wyniosło 44 osoby – wielkość nie została przekroczona.

XYZ sp. z o.o., spełniając kryterium wartościowe dla jednostek małych w roku 2016 i 2017, w razie podjęcia przez organ zatwierdzający decyzji w sprawie sporządzania sprawozdania finansowego z zastosowaniem przepisów uor, może skorzystać z uproszczeń w sprawozdawczości przewidzianych dla jednostek małych.

Decyzja organu zatwierdzającego

Spełnienie kryteriów podmiotowych oraz wartościowych, o których mowa w uor, nie jest wystarczające do uzyskania statusu jednostki mikro bądź jednostki małej. Warunkiem ostatecznym jest podjęcie przez organ zatwierdzający decyzji w sprawie sporządzania sprawozdania finansowego z zastosowaniem przepisów uor przewidujących uproszczenia dla jednostek mikro bądź małych.

Organ zatwierdzający został zdefiniowany w art. 3 ust. 1 pkt 7 uor, co oznacza, iż w przypadku spółek z ograniczoną odpowiedzialnością organem zatwierdzającym jest zwyczajne zgromadzenie wspólników, w przypadku spółki osobowej, z wyjątkiem spółki komandytowo-akcyjnej oraz spółki cywilnej, przez organ rozumie się jej

wspólników. Decyzja powinna zostać podjęta w terminie umożliwiającym sporządzenie sprawozdania finansowego z zastosowaniem przewidzianych uproszczeń. Przyjmuje się zatem, że uchwałę w tej sprawie należy przyjąć przed dniem sporządzenia sprawozdania finansowego. Warto pamiętać, że „przed dniem sporządzenia” nie oznacza „przed dniem bilansowym”. Skoro roczne sprawozdanie finansowe powinno zostać przygotowane nie później niż w ciągu trzech miesięcy od dnia bilansowego, to w przypadku sprawozdania finansowego za rok 2017 na podjęcie decyzji będzie czas do 31 marca 2018 r. W tym terminie organ powinien podjąć stosowną uchwałę.

Dodatkowo warto też zwrócić uwagę, że sporządzenie i złożenie sprawozdania finansowego na podstawie wzoru określonego w załączniku nr 4 i nr 5 do uor, przewidzianego odpowiednio dla jednostek mikro i małych, oraz jednoczesny brak podjęcia stosownej uchwały będzie skutkowało wezwaniem spółki do złożenia sprawozdania finansowego zgodnie z załącznikiem nr 1 do uor.

Nie ma jednego, narzuconego brzmienia uchwały w tej sprawie. Najważniejsze jednak, aby odnosiła się ona do przepisów ustawy o rachunkowości wymienionych w art. 3 ust. 1a oraz 1c i precyzowała, z którego uproszczenia spółka będzie korzystać. Uchwała nie musi zostać podjęta w formie aktu notarialnego.

Wzór

→Przykład uchwały podjętej podczas nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników przez spółkę z o.o., spełniającą definicję jednostki mikro

Uchwała nr .../...

Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników XYZ sp. z o.o.

z dnia r.

w sprawie przyjęcia uproszczonych zasad sporządzania sprawozdań finansowych przez XYZ sp. z o.o (jako jednostkę mikro).

Zgromadzenie Wspólników XYZ sp. z o.o z siedzibą w na podstawie art. 3 ust. 1a pkt 1 ustawy o rachunkowości uchwała co następuje:

§1

XYZ Sp. z o.o., począwszy od dnia 1 stycznia r., będzie sporządzać sprawozdania finansowe z uwzględnieniem uproszczonych zasad ich sporządzania przewidzianych dla jednostek mikro, na podstawie przepisów ustawy o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. (tekst jedn. z 19.07.2016 DzU z 2016 r., poz. 1047 ze zm.)

§2

Uchwała wchodzi w życie z chwilą jej podjęcia.

....., dnia r.

Podpisy:.....

Przekroczenie progów w kolejnych latach

Przekroczenie progów w kolejnych latach może, ale nie musi, oznaczać utraty statusu jednostki mikro bądź jednostki małej. Ustawodawca przewidział sytuacje dla obu kategorii podmiotów, w których mimo przekroczenia progów ich status z poprzedniego roku zostaje zachowany. Zgodnie bowiem z art. 3 ust 1b uor jednostkami mikro są również jednostki, które:

- za poprzedni rok obrotowy sporządziły sprawozdanie finansowe z zastosowaniem przepisów dla jednostki mikro oraz
- w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, albo w roku poprzedzającym ten rok obrotowy przekroczyły dwie z wymienionych trzech wielkości:
 - suma bilansowa na koniec roku obrotowego – 1 500 000 zł,
 - przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów za dany rok obrotowy – 3 000 000 zł,
 - średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty – 10 osób.

Analogiczne do przypadku spółek mikro, zgodnie z art. 3 ust. 1d uor jednostkami małymi są również jednostki, które:

- za poprzedni rok obrotowy sporządziły sprawozdanie finansowe z zastosowaniem przepisów dla jednostki małej oraz
- w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, albo w roku poprzedzającym ten rok obrotowy przekroczyły dwie z wymienionych trzech wielkości:
 - suma bilansowa na koniec roku obrotowego – 17 000 000 zł,
 - przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów za dany rok obrotowy – 34 000 000 zł,
 - średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty – 50 osób.

PRZYKŁAD

Poniższa tabela przedstawia dane finansowe ABC sp. z o.o. za lata 2014–2016. Spółka sporządziła sprawozdanie finansowe za 2016 r. z uproszczeniami przewidzianymi dla jednostki małej.

Dane	2015	2016	2017
Suma bilansowa	14 000 000 zł	16 000 000 zł	20 000 000 zł
Przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów	35 000 000 zł	40 000 000 zł	45 000 000 zł
Średnioroczne zatrudnienie	40 osób	40 osób	40 osób

W roku 2015 oraz 2016 ABC sp. z o.o. nie przekroczyła wielkości przewidzianych dla jednostki małej dotyczących sumy bilansowej oraz średniorocznego zatrudnienia, dlatego przed sporządzeniem sprawozdania finansowego za 2016 r. podjęto uchwałę o przyjęciu statusu jednostki małej i sporządzaniu sprawozdania finansowego z uproszczeniami przewidzianymi dla jednostek małych.

W 2017 r. spółka przekroczyła dwie z trzech wymienionych wielkości (suma bilansowa oraz przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów). Zgodnie z art. 3 ust 1d uor spółka w 2017 r. utrzymuje status jednostki małej i może skorzystać z uproszczeń przewidzianych dla jednostek małych.

Na podstawie przytoczonego przykładu warto rozważyć sytuację jednostek, które prognozują zwiększenie skali prowadzonej działalności, mające swoje odzwierciedlenie we wskaźnikach branych pod uwagę przy ustalaniu statusu jednostki. Jednostki takie powinny wziąć pod uwagę możliwość utraty w kolejnym roku statusu jednostki mikro bądź małej, co w konsekwencji będzie wiązało się z koniecznością przygotowania odpowiednich przekształceń oraz prezentacji danych porównawczych w rozszerzonej formie.

PRZYKŁAD

ABC sp. z o.o. rozpoczęła działalność w 2015 r. W kolejnym roku spełniła kryteria jednostki mikro, w związku z czym walne zgromadzenie wspólników podjęło w formie uchwały decyzję o sporządzeniu sprawozdania finansowego za rok 2016 z uproszczeniami przewidzianymi dla jednostki mikro.

W 2017 r. zgodnie z prognozami spółka znacznie rozwinęła swoją działalność. Jej podstawowe dane finansowe za pierwszą połowę roku kształtują się następująco:

- suma bilansowa – 3 000 000 zł,

- przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów – 10 000 000 zł,
 - średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty – 25 osób.
- Spółka utraciła więc w 2017 r. status jednostki mikro, spełniając jednocześnie definicję jednostki małej. W konsekwencji, zgromadzenie wspólników ma dwie możliwości:*
- może podjąć decyzję o skorzystaniu z uproszczeń przewidzianych dla jednostek małych (zał. nr 5 do uor).
 - jeśli jednak rokowania co do rozwoju działalności spowodują w przyszłości przekroczenie progów również dla jednostki małej – taka możliwość nie będzie już dostępna. Warto zwrócić uwagę, że nawet jeśli progi w 2017 roku nie zostaną przekroczone, to może się okazać, iż kolejny rok przyniesie taką sytuację. Wówczas przy sporządzaniu sprawozdania finansowego za rok 2018 według załącznika nr 1 do uor trzeba będzie dokonać przekształcenia danych porównawczych do pełnej prezentacji ich w sprawozdaniu za 2018 rok.

Dla zgromadzenia wspólników spółki, prognozujących rozwój działalności w przyszłych latach, korzystniejsze byłoby podjęcie uchwały w 2016 r. o skorzystaniu z uproszczeń przewidzianych dla jednostki małej. Taka decyzja miałaby szanse obowiązywać przynajmniej przez dwa lata i jednostka uniknęłaby przy sporządzaniu sprawozdania finansowego za rok 2017 przygotowywania danych porównawczych, przewidzianych dla spółki małej. Jeśli jednak prognozy związane z rozwojem firmy byłyby realne – można od razu zrezygnować z uproszczeń i sporządzać sprawozdanie finansowe w wersji pełnej.

Wyłączenia

Przyjęcie statusu jednostki mikro bądź małej jest dobrowolne. Jeśli jednostka nie przekroczyła wielkości wymienionych w art. 3 ust. 1a bądź w art. 3 ust. 1c uor dotyczących aktywów bilansu, przychodów i średniorocznego zatrudnienia, to nie oznacza, że jej organ zatwierdzający musi podjąć decyzję w sprawie przyjęcia uproszczeń dla jednostek mikro lub małych. Gdy takiej decyzji nie podejmie, bo np. uzna, że uproszczenia te są za daleko idące, bądź rokowania co do wzrostu wskaźników są mocno uzasadnione – jednostka taka sporządza sprawozdanie finansowe według podstawowego wzoru określonego w załączniku nr 1 do uor.

Należy zwrócić uwagę, że zarówno do kategorii jednostek mikro, jak i jednostek małych, nie mogą być nigdy zaliczone tzw. jednostki zainteresowania publicznego, niezależnie od wymienionych wyżej kryteriów wartościowych. Zgodnie z art. 3 ust 1e uor jednostkami mikro ani jednostkami małymi nie mogą być:

- jednostki organizacyjne działające na podstawie prawa bankowego, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych,
- jednostki zamierzające ubiegać się albo ubiegające się o zezwolenie na wykonywanie działalności na podstawie przepisów, o których mowa w pkt 1, lub wpis do rejestru zarządzających ASI na podstawie przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi,
- alternatywne spółki inwestycyjne w rozumieniu przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, w tym uprawnione do posługiwania się nazwą „EuVECA” albo „EuSEF”,
- emitenci papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu, emitenci zamierzający ubiegać się lub ubiegający się o ich dopuszczenie do obrotu na jednym z rynków regulowanych Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- emitenci papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu w alternatywnym systemie obrotu,
- krajowe instytucje płatnicze,
- instytucje pieniądza elektronicznego,
- jednostki sektora finansów publicznych,
- jednostki, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem spółek kapitałowych, oraz jednostki, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 tej ustawy.

Schemat nr 1

> Czy mam możliwość skorzystania z uproszczeń przewidzianych dla jednostki mikro/małej

Katalog pozostałych jednostek, które mogą stosować uproszczenia

Nowelizacja ustawy o rachunkowości wprowadziła wiele uproszczeń dla mniejszych podmiotów gospodarczych. Grupą jednostek, którym przysługują uproszczenia, z zakresu zasad rachunkowości są jednostki, które nie przekroczyły w ostatnim roku obrotowym co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- 1) 17 000 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
 - 2) 34 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
 - 3) 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty
- mogą one skorzystać z uproszczeń dotyczących:

- stosowania podatkowych zasad kwalifikacji leasingu (art. 3 ust. 6 uor);
- niestosowania uregulowań dotyczących niewykorzystanych mocy produkcyjnych (art. 28 ust. 4a uor);
- odstąpienia od ustalania aktywów i rezerw w tytułu odroczonego podatku dochodowego (art. 37 ust. 10 uor);
- niestosowania rozporządzenia o instrumentach finansowych (art. 81 ust. 2 pkt 4 uor).

Możliwość skorzystania z powyższych uproszczeń wymaga decyzji kierownika jednostki, a informacja o stosowanych przez jednostkę uproszczeniach powinna zostać zawarta w polityce rachunkowości.

Warto zauważyć, że z tych uproszczeń jednostki mogą skorzystać również wtedy, gdy ich sprawozdanie finansowe podlega badaniu przez biegłego rewidenta. Chodzi o jednostki, które na podstawie art. 64 ust. 1 pkt 4 uor w roku poprzedzającym rok obrotowy, za który sporządzono sprawozdanie, przekroczyły dwa z następujących warunków:

- średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty wyniosło co najmniej 50 osób,
- suma aktywów bilansu na koniec roku obrotowego stanowiła równowartość w walucie polskiej co najmniej 2,5 mln euro,
- przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów oraz operacji finansowych za rok obrotowy stanowiły równowartość w walucie polskiej co najmniej 5 mln euro,

Dodatkowo, jeśli jednostki, te wybiorą status jednostki małej, a w przypadku spółek akcyjnych również mikro, mogą one również skorzystać z uproszczeń w sprawozdawczości opisanych w art. 46–49 uor, polegających na:

- możliwości sporządzenia sprawozdania finansowego wg załącznika nr 5 do uor,
- niesporządzaniu zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym oraz rachunku przepływów pieniężnych, tym samym ograniczając sporządzenie rocznego sprawozdania finansowego do bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej,
- rezygnacji ze sporządzania sprawozdania zarządu z działalności.

rok podatkowy, w którym wystąpiło zdarzenie, o którym mowa w tym przepisie, w zaokrągleniu do 1000 zł.

Uwaga! Limit jednorazowych odpisów amortyzacyjnych w 2017 r. wynosi 215 000 zł. W przypadku spółki niebędącej osobą prawną kwota limitu odpisów amortyzacyjnych odnosi się do łącznej wartości odpisów przypadających na wspólników tej spółki.

Jednorazowych odpisów amortyzacyjnych podatnicy mogą dokonać nie wcześniej niż w miesiącu, w którym środki trwale zostały wprowadzone do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, lub dokonywać odpisów amortyzacyjnych w równych ratach co miesiąc albo w równych ratach co kwartał, albo jednorazowo na koniec roku podatkowego. Od następnego roku podatkowego podatnicy dokonują odpisów amortyzacyjnych na ogólnych zasadach. Suma odpisów amortyzacyjnych, w tym dokonanych w pierwszym roku podatkowym oraz niezaliczonych do kosztów uzyskania przychodów, nie może przekroczyć wartości początkowej tych środków trwałych.

Zgodnie z art. 22k ust. 10 ustawy o PIT i art. 16k ust. 10 ustawy o CIT, jednorazowa amortyzacja stanowi pomoc *de minimis* udzielaną w zakresie i na zasadach określonych w aktach prawa wspólnotowego dotyczących pomocy w ramach zasady *de minimis*. Limity pomocy *de minimis* określają przepisy rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2013 z 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (dalej: rozporządzenie Komisji (UE) nr 1407/2013).

Limit tej pomocy dla jednego przedsiębiorcy wynosi 200 000 euro w okresie trzech lat podatkowych, z wyjątkiem transportu drogowego towarów, gdzie limit dla przedsiębiorców z tej branży wynosi 100 000 euro. W celu obliczenia wartości pomocy należy zsumować kwotę pomocy przyznanej w danym roku budżetowym oraz dwóch latach poprzedzających. Za datę przyznania pomocy uznaje się moment, w którym przedsiębiorcy przyznano prawo przyjęcia pomocy. Ustalając prawo skorzystania z pomocy *de minimis* w 2017 r. należy zatem wziąć pod uwagę lata 2015–2017.

Należy podkreślić, że to podatnik sam decyduje o tym, czy skorzysta z jednorazowej amortyzacji w ramach pomocy *de minimis*, czy nie. Co więcej, nie musi występować do organów administracyjnych o zgodę na jej zastosowanie. Ponadto brak takiej zgody nie pozbawia podatnika prawa do jednorazowej amortyzacji. Ponieważ obowiązuje limit pomocy *de minimis*, podatnik i organy udzielające pomocy powinny monitorować jej wysokość, tak aby wartość udzielonego wsparcia nie przekroczyła ustawowego progu. W tym celu podatnik powinien złożyć wniosek do właściwego naczelnika urzędu skarbowego o wydanie zaświadczenia o pomocy *de minimis* w przypadku jednorazowego odpisu amortyzacyjnego. Zakres informacji niezbędnych do udzielenia pomocy, o której mowa, jest określony w rozporządzeniu Rady Ministrów z 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc *de minimis* (DzU z 2010 r. nr 53, poz. 311 ze zm.).

Posiadanie przez podatnika wspomnianego zaświadczenia jest istotne przy ubieganiu się o kolejną pomoc *de minimis*. Przed jej uzyskaniem niezbędne jest bowiem przedstawienie organowi udzielającemu wsparcia zaświadczeń o już otrzymanej pomocy *de minimis*.

IX. Rozrachunki z pracownikami w ewidencji uproszczonej

BARBARA RÓŻYCKA

Prowadzenie działalności gospodarczej w większości przypadków byłoby niemożliwe bez zatrudnienia pracowników. Dlatego temat rozrachunków z pracownikami jest istotnym zagadnieniem w kontekście prowadzenia działalności gospodarczej, a co za tym idzie również rachunkowości.

W przypadku małych jednostek, o prostej strukturze organizacyjnej, prowadzących działalność na niewielką skalę, możliwe jest zastosowanie pewnych uproszczeń w zakresie rozrachunków z pracownikami. Podstawę do stosowania uproszczeń daje sama ustawa o rachunkowości (uor). W art. 4. ust. 4 uor wyrażono zasadę istotności, zgodnie z którą jednostka może w ramach przyjętych zasad (polityki) rachunkowości stosować uproszczenia, jeżeli nie wywiera

to istotnie ujemnego wpływu na realizację obowiązku rzetelnego i jasnego przedstawiania sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego.

Analizując zagadnienie rozrachunków z pracownikami w kontekście stosowania uproszczeń, warto rozróżnić dwie grupy rozrachunków.

Pierwszą grupę stanowią rozrachunki z tytułu wynagrodzeń, do których zaliczamy przede wszystkim rozliczenia wynikające z umów o pracę, umów cywilnoprawnych i honorariów. Do ewidencji tych rozrachunków służy konto „Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń”. Dokumentem, na podstawie którego prowadzona jest ewidencja wynagrodzeń, jest lista płac. Na liście płac znajdują się wszystkie szczegółowe informacje na temat składników wynagrodzenia pracowników, składek ZUS, podatków i potrąceń. Dane zawarte w liście płac mogą być ujmowane w księgach zbiorczych, bez konieczności ewidencjonowania kosztów przypadających na każdego pracownika. Ustawa o rachunkowości wprowadza jednak dodatkowe obostrzenie, zgodnie z którym dla rozrachunków z pracownikami prowadzone powinny być księgi pomocnicze, zapewniające uzyskanie szczegółowych informacji (art. 17 ust. 1 pkt 3 uor). Tym samym konieczne jest prowadzenie imiennej ewidencji wynagrodzeń, zapewniającej uzyskanie informacji z całego okresu zatrudnienia.

Oprócz rozrachunków z pracownikami z tytułu wynagrodzeń występuje również cała grupa tzw. pozostałych rozrachunków z pracownikami, np.

- rozliczenia kosztów podróży służbowych,
- zaliczki,
- świadczenia finansowane ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Najczęściej spotykaną sytuacją jest zakup przez pracowników drobnych materiałów oraz usług za własne środki oraz przedstawienie pracodawcy rachunków lub faktur w celu otrzymania zwrotu zapłaconych kwot. Ewidencja takich rozrachunków prowadzona jest z użyciem konta „Pozostałe rozrachunki z pracownikami”, przy zastosowaniu kont analitycznych dla każdego pracownika. Czasami stosowane jest także dodatkowe konto rozrachunków z dostawcami w celu ewidencji obrotów z kontrahentami.

Często stosowanym uproszczeniem jest księgowanie faktur kosztowych bezpośrednio w ciężar konta kosztowego, dzięki czemu następuje skrócenie księgowania (brak księgowania na koncie rozrachunkowym). Są to zazwyczaj rachunki i faktury zapłacone gotówką, rozliczane od razu w dniu zakupu. Jeśli faktura lub rachunek zostały zapłacone gotówką (sprzedawca zazwyczaj umieszcza odpowiednią adnotację na dokumencie), wówczas taki dokument stanowi podstawę do ujęcia w raporcie kasowym. W przypadku jednak, gdy pracownik rozlicza opłacone przez siebie dokumenty z opóźnieniem (dzień zapłaty i dzień rozliczenia z pracownikiem są różne), wówczas wskazane jest księgowanie z użyciem konta „Pozostałe rozrachunki z pracownikami”.

używania, obowiązek spisu z natury dotyczy także tych środków trwałych. Nie ma tu znaczenia fakt, że wartości księgowe tych środków wynoszą zero i w związku z tym nie wpływają na wartość aktywów prezentowaną w bilansie.

Podsumowując, jednostki prowadzące pełną księgowość zgodnie z zasadami ustawy o rachunkowości, mogą stosować uproszczenia w ewidencji niskocennych środków trwałych, jednak przy zachowaniu zasady ostrożności, tak aby efekt przyjętych uproszczeń nie zaburzył prawdziwej sytuacji majątkowej przedsiębiorstwa. Ponadto, trzeba mieć na uwadze rozbieżności legislacyjne w prawie podatkowym oraz bilansowym i konieczność sprostania przepisom jednego i drugiego.

XVI. Uproszczona ewidencja przychodów i kosztów dla fundacji i stowarzyszeń

MONIKA SYPNIEWSKA

Artykuł 2 ust. 5 uor przewiduje możliwość prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów dla niektórych organizacji pozarządowych (np. fundacji, stowarzyszeń).

Kryteria i zasady stosowania uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów regulują przepisy dwóch aktów prawnych:

- ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jedn. DzU z 2016 r., poz. 1817 ze zm.),
- rozporządzenia ministra finansów z 18 grudnia 2015 r. w sprawie prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów przez niektóre organizacje pozarządowe oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego (DzU z 2015 r., poz. 2178 ze zm.).

Artykuł 10a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie określa, które jednostki mogą korzystać z uproszczenia. Są to organizacje pozarządowe, z wyłączeniem spółek kapitałowych, oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, jeśli spełniają poniższe kryteria:

- działają w sferze zadań publicznych określonych w art. 4 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- nie prowadzą działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej,
- nie posiadają statusu organizacji pożytku publicznego,
- osiągają przychody wyłącznie z:
 - działalności nieodpłatnej pożytku publicznego z tytułu składek członkowskich, darowizn, zapisów, spadków, dotacji, subwencji, przychodów pochodzących z ofiarności publicznej,
 - działalności odpłatnej pożytku publicznego z tytułu sprzedaży towarów i usług,
- tytułu sprzedaży, najmu lub dzierżawy składników majątkowych,
- tytułu odsetek od środków pieniężnych na rachunkach bankowych lub rachunkach w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, prowadzonych w związku z wykonywaną działalnością, w tym także odsetek od lokat terminowych oraz innych form oszczędzania, przechowywania lub inwestowania, tworzonych na tych rachunkach,
- w roku poprzedzającym rok wyboru prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów osiągnęły przychody wyłącznie z tytułów, o których mowa w pkt 4, w wysokości nieprzekraczającej 100 000 zł.

Aby organizacja mogła skorzystać z uproszczenia, decyzję w tej sprawie musi podjąć organ zatwierdzający w rozumieniu przepisów o rachunkowości. O wyborze prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów jednostka zawiadamia naczelnika urzędu skarbowego w terminie do końca pierwszego miesiąca roku podatkowego, w którym rozpoczyna prowadzenie ewidencji, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność – w terminie 30 dni od dnia rozpoczęcia działalności.

Podatnik, który powierza prowadzenie uproszczonej ewidencji, w drodze umowy, podmiotowi prowadzącemu usługowo księgi rachunkowe albo inne ewidencje, powinien poinformować o tym właściwego naczelnika urzędu skarbowego w zawiadomieniu o prowadzeniu uproszczonej ewidencji.

Sposób prowadzenia uproszczonej ewidencji oraz warunki, jakim powinna ona odpowiadać, określa rozporządzenie ministra finansów z 18 grudnia 2015 r. w sprawie prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów przez niektóre organizacje pozarządowe oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego (rozporządzenie). Ewidencja służy określeniu wysokości zobowiązania w podatku dochodowym.

Zgodnie z § 2 tego rozporządzenia uproszczona ewidencja składa się z następujących elementów:

- zestawienia przychodów i kosztów,
- zestawienia przepływów finansowych,
- karty przychodów pracownika,
- wykazu środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych związanych z prowadzoną działalnością.

Rozporządzenie zawiera wzory powyższej ewidencji wraz z objaśnieniami, czyli zasadami jej wypełniania. Zgodnie z obowiązującym wzorem zestawienia przychodów i kosztów, przychody ewidencjonuje się w podziale na przychody z działalności nieodpłatnej, odpłatnej i pozostałej, natomiast koszty ewidencjonuje się w podziale na koszty uzyskania przychodów i niestanowiące kosztów uzyskania przychodów.

W przypadku zestawienia przepływów finansowych, wartość przychodów, kosztów, dochodów oraz wydatków z całego miesiąca ujmuje się w ewidencji z określeniem rodzaju zwolnienia podatkowego. Dodatkowo należy wpisać tu kwotę dochodu wolnego od podatku z lat ubiegłych oraz pokryte tym dochodem wydatki.

Karty przychodów pracowników opisane są w § 3 rozporządzenia. Powinny być prowadzone indywidualnie dla każdego pracownika, któremu podatnik wypłaca należności ze stosunku pracy, o których mowa w art. 12 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Karty zawierają co najmniej następujące dane:

- imię i nazwisko pracownika oraz identyfikator podatkowy (NIP albo PESEL),
- miesiąc, w którym nastąpiła wypłata należności, o których mowa w art. 12 ustawy o PIT,
- sumę osiągniętych w danym miesiącu przychodów oraz koszty uzyskania tych przychodów,
- składkę na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, chorobowe),
- podstawę obliczenia zaliczki w danym miesiącu,
- razem dochód narastająco od początku roku,
- kwotę należnej zaliczki na podatek dochodowy,
- składkę na powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- należną zaliczkę na podatek dochodowy,
- datę przekazania zaliczki na rachunek urzędu skarbowego.

Karty przychodów pracowników wypełnia się najpóźniej w terminie przewidzianym dla przekazania zaliczki na podatek dochodowy od tych przychodów na rachunek urzędu.

Kolejnym elementem składającym się na uproszczoną ewidencję przychodów i kosztów jest wykaz środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Według § 4 rozporządzenia zawiera on co najmniej następujące dane:

- liczbę porządkową,
- datę nabycia,
- datę przyjęcia do używania,
- określenie dokumentu stwierdzającego nabycie,
- określenie środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej,
- symbol Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT),
- wartość początkową,
- stawkę amortyzacyjną,
- zaktualizowaną wartość początkową,
- datę likwidacji oraz przyczynę likwidacji albo datę zbycia środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej.

Wpisów dotyczących środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych dokonuje się w wykazie najpóźniej w miesiącu przyjęcia ich do używania. Późniejszy termin wprowadzenia do wykazu uznaje się za ujawnienie środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej, zgodnie z art. 16h ust. 1 pkt 4 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

Rozporządzenie opisuje także m.in. sposób dokumentowania zdarzeń gospodarczych oraz dane, jakie powinny zawierać dowody księgowe będące podstawą zapisów w uproszczonej ewidencji.

Zaletami uproszczonej ewidencji są jej nieskomplikowany sposób prowadzenia (podobnie jak to ma miejsce w przypadku podatkowej księgi przychodów i rozchodów) oraz brak obowiązku sporządzania sprawozdania finansowego. Natomiast wadą z pewnością jest niska wartość informacyjna ewidencji, co w przypadku jednostek otrzymujących dotacje może mieć decydujące znaczenie przy wyborze formy rachunkowości w jednostce.

Rozliczenie zakupu		VAT naliczony		Koszty finansowe	
1a)	31 220 zł	31 220 zł	(2a)	1b)	3 220 zł
4a)	2 397,25 zł	2 397,25 zł	(5)	4b)	247,25 zł
<i>Środki trwałe</i>					
3)	89 199,58 zł				

XVIII. Uproszczenia w ewidencji umów leasingu

IZABELA ZUBELEWICZ-SYK

Według ustawy o rachunkowości, jeżeli jednostka przyjęła do używania obce środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne na podstawie umowy, zgodnie z którą jedna ze stron (finansujący) oddaje drugiej stronie (korzystającemu) środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne do odpłatnego używania lub również pobierania pożytków na czas oznaczony, środki te i wartości zalicza się do aktywów trwałych korzystającego, jeżeli umowa spełnia co najmniej jeden z siedmiu warunków określonych w art. 3 ust. 4 uor:

- przenosi własność jej przedmiotu na korzystającego po zakończeniu okresu, na który została zawarta,
- zawiera prawo do nabycia jej przedmiotu przez korzystającego po zakończeniu okresu, na jaki została zawarta, po cenie niższej od wartości rynkowej z dnia nabycia,
- okres, na jaki została zawarta, odpowiada w przeważającej części przewidywanemu okresowi ekonomicznej użyteczności środka trwałego lub prawa majątkowego, przy czym nie może być on krótszy niż 3/4 tego okresu; prawo własności przedmiotu umowy może być po okresie, na jaki umowa została zawarta, przeniesione na korzystającego,
- suma opłat, pomniejszonych o dyskonto, ustalona w dniu zawarcia umowy i przypadająca do zapłaty w okresie jej obowiązywania, przekracza 90 proc. wartości rynkowej przedmiotu umowy na ten dzień; w sumie opłat uwzględnia się wartość końcową przedmiotu umowy, którą korzystający zobowiązuje się zapłacić za przeniesienie na niego własności tego przedmiotu; do sumy opłat nie zalicza się płatności na rzecz finansującego za świadczenia dodatkowe, podatków oraz składek na ubezpieczenie tego przedmiotu, jeżeli korzystający pokrywa je niezależnie od opłat za używanie,
- zawiera przyrzeczenie finansującego do zawarcia z korzystającym kolejnej umowy o oddanie w odpłatne używanie tego samego przedmiotu lub przedłużenia umowy dotychczasowej, na warunkach korzystniejszych od przewidzianych w dotychczasowej umowie,
- przewiduje możliwość jej wypowiedzenia z zastrzeżeniem, że wszelkie powstałe z tego tytułu koszty i straty poniesione przez finansującego pokrywa korzystający,
- przedmiot umowy został dostosowany do indywidualnych potrzeb korzystającego; może on być używany wyłącznie przez korzystającego, bez wprowadzania w nim istotnych zmian.

W praktyce bardzo często się zdarza, że umowa leasingu spełnia co najmniej jeden z powyższych warunków i w takim przypadku umowę klasyfikujemy jako leasing finansowy. Oznacza to, że jednostka (korzystający) przyjmuje przedmiot leasingu do ewidencji środków trwałych i w swoich księgach dokonuje odpisów amortyzacyjnych. Wartość umowy leasingu w wysokości części kapitałowej wykazuje jako zobowiązania finansowe, w podziale na część krótko- i długoterminową.

Jeżeli umowa leasingu nie spełnia żadnego z ww. warunków, to klasyfikowana jest jako leasing operacyjny. W takim przypadku przedmiot leasingu zalicza się do aktywów trwałych finansującego (leasingodawcy) i to on dokonuje

odpisów amortyzacyjnych od przedmiotu leasingu. Korzystający nie ujmuje przedmiotu leasingu w swojej ewidencji bilansowej, może natomiast ująć przedmiot leasingu w ewidencji pozabilansowej. W księgach korzystającego ewidencji podlegają wyłącznie opłaty leasingowe, które obciążają koszty podstawowej działalności operacyjnej (najczęściej koszty usług obcych).

Uproszczenia przy kwalifikacji umów leasingu

Ustawa o rachunkowości w art. 3 ust. 6 zezwala na pewne uproszczenia w klasyfikacji umów leasingu. Stosownie do tego przepisu jednostki, z wyjątkiem jednostek, o których mowa w art. 3 ust. 1e pkt 1–6 uor, które za poprzedni rok obrotowy nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- 17 000 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
 - 34 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
 - 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty
- mogą dokonywać kwalifikacji umów leasingu według zasad określonych w przepisach podatkowych, czyli rozliczać je jak leasing operacyjny.

Kwalifikacja umów leasingu według zasad określonych w przepisach o podatku dochodowym została szczegółowo omówiona w odrębnym rozdziale niniejszej publikacji (patrz str. 64).

Uproszczenia w ewidencji umów leasingu finansowego

Krajowy Standard Rachunkowości nr 5 „Leasing, najem i dzierżawa” (KSR nr 5) przewiduje możliwość stosowania uproszczonych rozwiązań do ewidencji umów leasingu finansowego.

Standard dopuszcza stosowanie przez korzystającego oraz finansującego – jeżeli przedmiotem jego działalności operacyjnej nie jest najem, dzierżawa lub leasing – uproszczeń przy ewidencji umów leasingu finansowego, jeśli nie zniekształcają one obrazu sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostki.

Uproszczenia te dotyczą:

- podziału opłaty z tytułu leasingu finansowego na część kapitałową i odsetkową metodą równomierną,
- podziału opłaty z tytułu leasingu finansowego na część kapitałową i odsetkową metodą sumy numerów okresów,
- rozliczania zmian wysokości opłat z tytułu leasingu finansowego w przypadku umów uzależniających wysokość opłat leasingowych od określonych w umowie kursów walut obcych.

Zaprezentowane poniżej zasady uproszczonej ewidencji umów leasingu finansowego wraz z przykładami liczbowymi zostały szczegółowo omówione w rozdziale XII KSR nr 5.

Podział opłaty z tytułu leasingu finansowego na część kapitałową i odsetkową metodą równomierną

W większości przypadków finansujący wystawia fakturę za miesięczną opłatę leasingową w jednej kwocie. Korzystający zobowiązany jest więc wyodrębnić z opłaty leasingowej część kapitałową (stanowiącą spłatę zobowiązania wobec finansującego) i część odsetkową (stanowiącą koszt finansowy). Wybór metody podziału opłaty leasingowej jest elementem zasad (polityki) rachunkowości przyjętych przez korzystającego.

Metoda równomierna jest najprostszą i jednocześnie najmniej dokładną metodą podziału opłaty leasingowej na część kapitałową i odsetkową. Polega ona na podziale kosztu odsetkowego leasingu przez liczbę rat leasingowych.

W przypadku metody równomiernej wartość części odsetkowej przypadającej na poszczególne okresy sprawozdawcze ustala się za pomocą podanego w KSR nr 5 wzoru:

$$CO_i = \frac{\sum_{l=1}^n OL_l - WP}{n}, \quad \text{gdzie:}$$

CO_i – część odsetkowa opłaty leasingowej przypadająca na dany okres,

$\sum_{i=1}^n OL_i - WP$ – suma opłat leasingowych wymagających wniesienia w okresie leasingu,

WP – wartość początkowa przedmiotu leasingu,

n – liczba okresów sprawozdawczych objętych umową leasingu.

Kwota części kapitałowej przypadającej na poszczególne okresy sprawozdawcze jest równa:

$$CK_i = OL_i - CO_i,$$

gdzie:

CK_i – część kapitałowa opłaty leasingowej przypadająca na dany okres sprawozdawczy,

OL_i – opłata leasingowa za dany okres.

Jeżeli korzystający stosuje liniową metodę amortyzacji środków trwałych przez okres leasingu, to w przypadku umów nieprzewidujących opłaty za zawarcie umowy i opłaty wstępnej, kwota zobowiązania wobec finansującego jest równa wartości netto objętych leasingiem środków trwałych na koniec danego okresu sprawozdawczego.

PRZYKŁAD

Umowę leasingu zawarto na trzy lata, a wartość netto przedmiotu umowy wynosi 100 000 zł.

Harmonogram opłat (w zł):

■ opłata wstępna (netto): 10 000 zł,

■ suma opłat podstawowych przypadająca na jeden rok umowy: 30 000 zł

■ opłata końcowa: 15 000 zł.

Suma opłat leasingowych wymagających wniesienia w okresie leasingu (trzy lata) wynosi (w zł):

$$(10\,000 + 3 \times 30\,000 + 15\,000) - 100\,000 = 15\,000$$

Część odsetkowa opłaty leasingowej przypadająca na każdy okres umowy (rok) wynosi (w zł):

$$15\,000 / 3 \text{ (lata)} = 5000$$

Część kapitałowa opłaty leasingowej przypadająca na każdy okres umowy (rok) wynosi (w zł):

$$30\,000 - 5000 = 25\,000.$$

Podział opłaty z tytułu leasingu finansowego na część kapitałową i odsetkową metodą sumy numerów okresów (metoda degresywna przybliżona)

W przypadku metody sumy numerów okresów kolejnym terminom opłat zostają przypisane numery porządkowe, w taki sposób, że pierwszy termin otrzymuje najwyższy numer, każdy kolejny numer coraz niższy, a ostatni termin – numer 1. Tak uporządkowane numery stają się licznikami kolejnych ułamków. Mianownik jest dla wszystkich ułamków jednakowy – jest nim suma wszystkich numerów.

Na przykład dla trzech rat będą to cyfry 3, 2, 1, których suma wynosi 6. Łączny koszt odsetkowy leasingu zostanie podzielony na raty w proporcji: 3/6, 2/6, 1/6.

PRZYKŁAD

Założenia jak w przykładzie powyżej.

Suma opłat leasingowych wymagających wniesienia w okresie leasingu (trzy lata) wynosi (w zł):

$$(10\,000 + 3 \times 30\,000 + 15\,000) - 100\,000 = 15\,000$$

Część odsetkowa opłaty leasingowej przypadająca na kolejne lata umowy wynosi (w zł):

$$1. \text{ rok: } 15\,000 \times 3/6 = 7500$$

$$2. \text{ rok: } 15\,000 \times 2/6 = 5000$$

$$3. \text{ rok: } 15\,000 \times 1/6 = 2500.$$

Część kapitałowa opłaty leasingowej przypadająca na kolejne lata umowy wynosi (w zł):

$$1. \text{ rok: } 30\,000 - 7500 = 22\,500$$

$$2. \text{ rok: } 30\,000 - 5000 = 25\,000$$

$$3. \text{ rok: } 30\,000 - 2500 = 27\,500.$$

Uproszczone rozliczanie zmian opłat z tytułu leasingu finansowego opartych na kursie waluty obcej lub stopie procentowej

Jeżeli umowa leasingu uzależnia wysokość opłaty leasingowej od zmiany kursów waluty lub zmiany stopy procentowej, pierwotnie ustalona wartość przedmiotu leasingu nie ulega zmianie.

Skutki zmian kursów waluty oraz zmiany stopy procentowej wpływają na część odsetkową opłaty leasingowej (koszty finansowe) i na część kapitałową (zobowiązanie wobec finansującego).

Uproszczenie polega na tym, że różnica między pierwotnie ustaloną opłatą leasingową (według kursu waluty lub stopy procentowej z dnia zawarcia umowy) a opłatą faktycznie poniesioną wpływa w ciągu roku w całości na kwotę części odsetkowej opłaty przypadającej na dany okres. Wartość zobowiązania ustalona na podstawie kursu waluty lub stopy procentowej z dnia zawarcia umowy nie jest w ciągu okresu sprawozdawczego przeliczana. Zobowiązanie długoterminowe jest przeliczane dopiero na dzień bilansowy, według obowiązującego na dzień bilansowy kursu NBP danej waluty lub stopy procentowej, a różnicę między kwotą zobowiązania ustalonego pierwotnie i ustalonego na dzień bilansowy odnosi się odpowiednio w przychody lub koszty finansowe jako ich korektę.

PRZYKŁAD

Przedsiębiorstwa często dążą do budowania trwałych relacji z klientami i skłonienia ich do systematycznych zakupów oferowanych usług czy produktów. Warto zastosować do opisu działalności takiego podmiotu w sprawozdaniu z działalności wskaźnik „churn”, który dotyczy „odchodzących” klientów, czyli takich, którzy dokonali zakupu jednorazowo. Wartość wskaźnika „churn” na poziomie 60 proc. oznacza, że sześciu na dziesięciu klientów nie dokonało ponownego zakupu w danej jednostce. Wskaźnik powinien przyjmować najniższe możliwe wartości.

XX. Standaryzacja procesów księgowości

TOMASZ BALCERAK

Standaryzacja pracy to inaczej ustalenie, komunikowanie, przestrzeganie i doskonalenie obligatoryjnych procedur dotyczących sposobów wykonania określonych procesów. Jest ważnym i kontrowersyjnym tematem związanym z zarządzaniem procesami występującymi w danej organizacji. W prosty sposób należy ją interpretować, jako najbardziej optymalną metodę wykonywania danego procesu pod kątem czasu, kosztu i jakości. Standardy w firmie stanowią podstawę do dalszych czynności zmierzających do doskonalenia danego procesu, do którego stworzono standard jego wykonania.

Standaryzacja pracy jest jednym z podstawowych narzędzi stosowanych w metodologii Lean, którą można zastosować do procesów występujących w dziele księgowości, ułatwiając pracę księgowemu i podległym mu asystentom.

Stan pracy bez stosowania metodologii standaryzacji przyczynia się przede wszystkim do sytuacji, że wydajność pracowników różni się znacznie każdego dnia, ponieważ sposób wykonania danej operacji przez każdego z pracowników – np. zaksięgowania faktur zakupu dotyczących floty samochodowej – może być inny. Kolejnym skutkiem braku standaryzacji jest sytuacja, że często nowi pracownicy nie osiągają poziomu doświadczonych pracowników.

Standaryzacja procesów w księgowości może służyć przede wszystkim do ich kontroli poprzez zapisy na odpowiednich kartach, często zwanych „kartą pracy standaryzowanej” (dalej: KPS). Dzięki zastosowaniu KPS w dziale księgowości zwiększa się, wyrównuje i monitoruje czas pracy pracowników, dzięki czemu łatwiej można zarządzać realizacją danego procesu księgowego. Standaryzacja możliwych procesów pracy stanowi większy projekt, który polega na udokumentowaniu najlepszych sposobów wykonania danej czynności. Mogłoby to rozwiązać problem wdrażania nowych pracowników do organizacji danej firmy, ponieważ najlepszy sposób wykonania danej czynności przez doświadczonego pracownika może zostać bezproblemowo przekazany w formie KPS pracownikowi mniej doświadczonemu. KPS przedstawiają standardy wykonania całych procesów lub poszczególnych operacji.

Elementy karty pracy standaryzowanej

Podstawową składową KPS jest sekwencja operacji lub czynności, jak również, jeżeli wymaga tego analiza procesu, ilość czasu potrzebna na wykonanie danej czynności w procesie i jego całości. Opracowanie logicznego porządku wykonania poszczególnych etapów zapewnia powtarzalność procesu, redukując ewentualne błędy. Natomiast czasy wykonania poszczególnych etapów procesu dają pracownikowi pogląd jego wydajności i informacje do planowania przez niego pracy.

W KPS powinny się również znaleźć podstawowe informacje identyfikacyjne, jak nazwa procesu, data opracowania i autor/opiekun.

Bardzo ważnym, a zarazem pomocnym, elementem KPS są również zdjęcia czy schematy obrazujące metodę wykonania procesu, zwracające uwagę na problemy jakościowe lub wyjaśniające problematyczne kwestie.

Ostateczny kształt i forma KPS zależy od potrzeb danej organizacji, która zarządza danymi procesami. Często pojawiają się na nich listy niezbędnych narzędzi, które powinien wykorzystać pracownik w danym etapie procesu, np. „Do przeliczenia danego wyniku wykorzystaj raport generowany z programu księgowego” wraz z podaniem ścieżki jego kalkulacji. Dodatkowo zawarte w KPS wszelkiego rodzaju uwagi jej autora dają możliwość pracownikowi wykonującemu proces rozwiania wszelkich jego wątpliwości, a zarazem, po jego wielokrotnym wykonaniu, możliwość wyrażenia przez niego konstruktywnej krytyki i usprawnieniu procesu.

Wzór**→Karta pracy standaryzowanej**

Karta Pracy Standaryzowanej

Nazwa Pracy Stanowiskowej: _____ Data: _____ Czas Procesu: _____

Opiekun: _____

Lp.	Nazwa Etapu	Wskazówki	Uzasadnienie	Grafika

Procesy występujące w księgowości, które mogą podlegać standardom, to:

- raport otwartych pozycji dostawców i odbiorców,
- kwalifikacja i księgowanie rozliczeń międzyokresowych kosztów i przychodów,
- sporządzanie raportów i ich skład zgodnie z wymogami klienta,
- księgowanie wyciągów bankowych z wykorzystaniem interfejsów oferowanych przez instytucje bankowe (MT940).

Jak tworzyć KPS

Aby standard był skuteczny, musi posiadać pewne cechy. Przede wszystkim powinien być skonstruowany w sposób jasny i czytelny, aby każdy pracownik w danym zespole mógł wykonać dany proces zgodnie ze wskazówkami zawartymi w KPS i osiągnąć oczekiwany efekt.

Sporządzone KPS nie zwalniają pracowników z obowiązku twórczego podejścia do pracy i analizy procesu. W efekcie pracownicy będą wykonywać swoją pracę lepiej, a zarazem szybciej, poprzez redukcję czynności zbędnych zwanych „marnotrawstwami”. Ważne jest, aby widząc opracowaną KPS pracownik od razu rozumiał zawarty w niej sposób pracy.

Standard danego procesu powinien opierać się na konkretnych, zmierzonych danych. Tworząc KPS, należy przeanalizować proces od podstaw, zmierzyć czasy wykonywania czynności, zebrać dane i udokumentować pracę w postaci dostępnej dla każdego pracownika uczestniczącego w danym procesie. Dodatkowo pracownicy nie powinni mylić danego standardu procesu z normą, czyli pamiętać o ciągłym doskonaleniu stworzonych KPS zgodnie z praktyką i nieprzyjmowaniu statusu quo sposobu wykonywania danej czynności.

Przeszkody we wdrażaniu standardów w organizacji

Niechęć do zmian i siła nawyku pracowników to największy wróg wdrożenia takiej metodyki pracy. Jednak pokazanie korzyści, a tym samym oszczędność czasu pracy w tłumaczeniu nowym pracownikom realizowanych procesów, często owocuje całkowitą zmianą dotychczasowego stanowiska pracy. Nieocenioną siłą każdej organizacji jest posiadany przez nią kapitał ludzki i poziom jej wiedzy, do której należy podchodzić z uznaniem. Zbudowanie odpowiedniej relacji pracodawca – pracownik czy pracownik – pracodawca skutkuje nie tylko łatwiejszą drogą do wdrożenia zmian, ale i czynnym zaangażowaniem kapitału ludzkiego w rozwój firmy, zwiększeniem wydajności realizowanych przez nią procesów i podniesieniu jakości oferowanych produktów.

XXI. Księgowość – wczoraj, dziś i jutro

LILIANE PREUSSER

25 lat obecności Rödl & Partner w Polsce to cała epoka – zarówno pod kątem przemian, które przeszła w tym czasie Polska, przemian dotyczących księgowości, jak i rozwoju Rödl & Partner w Polsce i na świecie. Kiedy nasza firma wchodziła w 1992 roku na rynek polski, świat biznesu i księgowości wyglądał tak bardzo inaczej, że z dzisiejszej perspektywy naprawdę trudno w to uwierzyć. Trudno również wyobrazić sobie, jak będzie wyglądać zawód księgowego i szerzej rynek outsourcingu za kilka czy kilkanaście lat – zmiany w tej dziedzinie postępują bowiem w zawrotnym tempie.

Wczoraj – czy naprawdę tak było

Firma Rödl & Partner założyła pierwsze biuro w Polsce w roku 1992, w Warszawie. W tamtych latach nawet w dużych miastach brak było zupełnie przestrzeni biurowych spełniających standardy, do których byliśmy przyzwyczajeni w Niemczech. Początkowo wynajmowaliśmy powierzchnie w domach mieszkalnych, trudno było się do nas i do klientów dodzwonić, trzeba było wybierać po kolei kilka numerów, aby natrafić na wolną linię telefoniczną. Każda dzisiaj błaża sprawa związana z funkcjonowaniem administracji biurowej urastała do rangi przeszkody nie do pokonania. Zabierało to masę czasu potrzebnego do obsługi klientów. A klientów było bardzo wielu.

Niezależnie od codziennych problemów logistycznych, największym wyzwaniem było jednak zrozumienie przez naszych polskich pracowników potrzeb zagranicznych inwestorów. Podobnie zresztą było we wszystkich

postkomunistycznych krajach, gdzie oczekiwania zagranicznych przedsiębiorców trafiały na realia rynku pracy w tych krajach, w dużej mierze ciągle tkwiących w poprzednim systemie. Zmiana, dopasowanie do realiów i potrzeb kapitalizmu – był to proces czasochłonny. Ciekawie na ten temat pisze Martin Wambach w książce „*Unternehmerische Erwartung trifft auf ausländische Realität*” (pol. „Oczekiwania przedsiębiorców a zagraniczne realia”).

Na początku lat 90. XX wieku zawody doradcy podatkowego czy biegłego rewidenta w Polsce dopiero się rozwijały, niewielu było specjalistów z doświadczeniem, szczególnie zaś specjalistów z doświadczeniem i biegłą znajomością języków obcych. Prawne uregulowania dotyczące tych zawodów ewoluowały. Dodatkowo organy skarbowe zazwyczaj prezentowały restrykcyjne i drobiazgowo podejście do wszelkich przedstawianych im kwestii. Wszystko to składało się na utrzymywanie biurokratycznych metod pracy, reakcje motywowane lękiem przed prawnymi konsekwencjami podejmowanych decyzji i przede wszystkim niestabilnością prawa. Zmorą w codziennej pracy były częste zmiany przepisów, które każde działanie czyniły bardziej skomplikowanym. Następnie w ramach postępowania procesu akcesyjnego Polski do UE polskie przepisy były raz jeszcze zmieniane, tak aby dostosować je do prawa wspólnotowego.

Dzisiaj – era outsourcingu i digitalizacji

Patrząc z dzisiejszego punktu widzenia, trudno nie docenić zmian, które zaszły przede wszystkim na polskim rynku i w szerszej perspektywie w Polsce. Dotyczy to zarówno przemian infrastrukturalnych, prawnych, jak i związanych z kompetencjami pracowników na lokalnym rynku. Przede wszystkim należy docenić zmianę w świadomości i w podejściu polskich pracowników – wysoko wykwalifikowanych specjalistów, władających biegle wieloma językami obcymi, często z międzynarodowym doświadczeniem zawodowym. To między innymi dzięki nim Polska od lat pozostaje jednym z bardziej interesujących rynków inwestycyjnych w Europie.

Drugim elementem determinującym to, jak wygląda dzisiaj rynek usług księgowych, jest dynamiczny rozwój outsourcingu, jako narzędzia usprawniania działalności przedsiębiorstwa. Dziś dla nikogo nie jest już zaskakująca myśl, że przedsiębiorstwo ma możliwość skutecznego działania, kiedy przekaże na zewnątrz część aktywności, niebędących jego kluczowymi procesami. Tradycyjny model wewnętrznej księgowości, który jeszcze w latach 90. realizowała zdecydowana większość firm w Polsce, powoli odchodzi do przeszłości. Outsourcing zresztą nie dotyczy już wyłącznie kwestii księgowych i nieskomplikowanych działań. Firmy coraz częściej oddają na zewnątrz procesy związane z IT czy z obszaru HR. Według wielu analiz rynek outsourcingu w Polsce jest wręcz siłą napędową polskiego rynku pracy.

W ostatnich latach Polska stała się jedną z najważniejszych lokalizacji, jeśli chodzi o Business Process Outsourcing (BPO) oraz centra usług wspólnych (CUW) i ten rynek stale się rozwija. Początkowo koncentrował się on głównie w największych miastach (Kraków, Warszawa, Wrocław), ale stopniowo obejmuje również miasta średniej wielkości (np. Bydgoszcz, Lublin, Łódź, Rzeszów), gdzie łatwiej jest zdobyć nowych pracowników. W dużych aglomeracjach coraz trudniej o pracowników, a oczekiwania młodej generacji są coraz wyższe. Nie wystarczy już wysokie wynagrodzenie i atrakcyjne miejsce pracy. Dzisiaj liczą się dodatkowe benefity, a przede wszystkim work life balance. Regularne nadgodziny w pracy należą już do zamierchłej przeszłości, a rodzina i czas wolny stały się świętością. Coraz częściej młodzi pracownicy zwracają również uwagę na to, jak potencjalny pracodawca odnosi się do kwestii związanych z ekologią, zrównoważonym rozwojem czy szerszej – ze społeczną odpowiedzialnością biznesu (CSR).

Co warto podkreślić, że outsourcingiem księgowym w Polsce wciąż rządzą kobiety, w przeciwieństwie do krajów Europy Zachodniej, gdzie zawód księgowego jest równie atrakcyjny dla mężczyzn. Trzeba przyznać, że polskie kobiety świetnie sobie radzą z godzeniem życia prywatnego i pracy oraz doskonale wpisują się w zmiany dotyczące charakteru pracy księgowego, ze swoim pragmatycznym podejściem i naturalnymi umiejętnościami optymalizacji procesów. Bo to właśnie optymalizacja procesów w parze z postępującą digitalizacją determinują dzisiaj pracę księgowego. Standardem jest już digitalizacja, archiwizacja i elektroniczny obieg dokumentów. Oznacza to minimalizację zużycia papieru, który nadal jeszcze nie został w pełni usunięty z biur i pewnie długo jeszcze nie zostanie, jednak wszystkie procesy idą w kierunku znaczącego ograniczania jego wykorzystywania. Przede wszystkim jednak chodzi o usprawnianie procesów księgowych – klient i księgowy mają wgląd w swoje dokumenty z każdego miejsca, mogą je zatwierdzać elektronicznie w dowolnym momencie. Dzięki zastosowaniu OCR (Optical

Character Recognition), oprogramowania automatycznie czytającego teksty, dokumenty księgowane są sprawnie i na bieżąco. Już od wielu lat standardem jest automatyczne księgowanie wyciągów bankowych, faktur sprzedaży i wielu innych rodzajów dokumentów.

Ciągłe doskonalenie, usprawnianie procesów to dzisiaj kluczowe hasła w outsourcingu. Metody zarządzania jakością, takie jak *Lean Management* czy *Six Sigma*, które po II wojnie światowej były wdrażane w przedsiębiorstwach produkcyjnych, coraz częściej znajdują zastosowanie również w usługach i wspomagają optymalizację procesów księgowych.

Jutro – uczenie się maszyn

Przyszłość księgowości i doskonalenie procesów księgowych w głównej mierze wiążą się z automatyzacją. W branży księgowej znane jest już określenie robo-accounting, które można przetłumaczyć na język polski jako „robo-księgowość”. Dziś może brzmieć trochę śmiesznie, ale czy nie jest dobrze pomyśleć o tym, że może niedługo zamiast człowieka będzie pracował komputer?

Robotic Process Automation (RPA), czyli zrobotyzowana automatyzacja procesów, zakłada zastąpienie pracownika w części wykonywanych zadań dedykowanym inteligentnym oprogramowaniem, które samodzielnie się uczy. W całej koncepcji chodzi o to, żeby wyeliminować z pracy księgowych czynności najbardziej rutynowe i powtarzające się. Douczając przez jakiś czas algorytmy możemy otrzymać dobrego robota księgowego. Dzięki takim narzędziom prawdziwy księgowy stanie się doradcą, będzie zarządzać procesem, natomiast automatyzacja i uczenie się maszynowe wyeliminuje manualną, powtarzalną część pracy. Sieć neuronowa potrafi zrobić wszystko, jest to tylko kwestia dobrania parametrów i zbudowania optymalnej sieci. Pamiętajmy też, że sztuczna inteligencja wciąż jest technologią, która się rozwija, a pełne spektrum możliwości jej wykorzystania poznamy zapewne dopiero w przyszłości.

Rozwój automatyzacji procesów będzie jednym z głównych czynników decydujących o konkurencyjności przedsiębiorstw w perspektywie już nie dekad, ale kilku najbliższych lat. Skutkiem tego będzie najprawdopodobniej znikanie lub radykalna zmiana charakteru popularnych dzisiaj zawodów. Przede wszystkim jednak automatyzacja przyniesie ogromne oszczędności oraz większą wydajność i efektywność firm. Szacowany wzrost globalnej produktywności związany z automatyzacją to nawet 1,4 proc. rocznie.

Na pytanie, czy w procesach księgowych maszyny całkowicie zastąpią kiedyś człowieka, nie da się oczywiście odpowiedzieć. Kto wie? Świat zmienia się szybciej, niż myślimy. To, co wczoraj wydawało się niemożliwe, dzisiaj jest oczywistością. Niewątpliwie natomiast digitalizacja procesów księgowych i stosowanie narzędzi sztucznej inteligencji oraz sieci neuronowych następują niezwykle dynamicznie. Jednak nawet najinteligentniejsze maszyny robią tylko to, do czego zostały stworzone: mogą się nauczyć tylko tego, czego nauczy je człowiek. Do pewnego stopnia systemy te zawsze będą wymagały zaangażowania i uwagi człowieka, który będzie zarządzać poszczególnymi procesami.

Wydaje się, że zawód księgowy jedynie znacząco się zmieni, a nie zniknie. Zamiast wykonywania wielu powtarzalnych czynności księgowy być może stanie się osobą zarządzającą procesem księgowania i przetwarzania dokumentów. Szczególnie że kolejnym istotnym czynnikiem w tej dziedzinie jest ciągła zmienność przepisów podatkowych i prawnych, która gwarantuje utrzymanie zawodu księgowego, nawet jeśli technologia rozwinie się ponad nasze najśmielsze oczekiwania.